

Zmeny v procese manželskej nulity: Motu proprio „Mitis Iudex“

Krátky komparatívny súhrn

Ján Duda

Súdny vikár Spišskej diecézy

I. Relatívna kompetencia tribunálu

- Doteraz boli 4 možnosti relatívnej kompetencie:
 - **prvá a druhá** boli rovnocenné (tribunál miesta sobáša a tribunál trvalého alebo prechodného bydliska odporcu);
 - **tretia** (trvalé alebo prechodné bydlisko žalobcu) bola viazaná na územie jednej konferencie biskupov + povolenie súdneho vikára žalobcu, ktorý bol povinný si vyžiadať stanovisko žalobcu
 - **štvrtá** možnosť (miesto zhromaždenia väčšiny dôkazov) bola viazaná na súhlas súdneho vikára odporcu, ktorý si musel vyžiadať stanovisko samotného odporcu (porov. CIC, kán. 1673)
- Odteraz: 3 rovnocenné možnosti.
 - **Prvá**: tribunál miesta sobáša;
 - **druhá**: tribunál, kde má jedna/druhá alebo obe stránky trvalé alebo prechodné bydlisko;
 - **tretia**: tribunál miesta zhromažďovania väčšiny dôkazov (Mitis iudex, kán. 1672).

II. Kompetencie súdneho vikára

- Doteraz súdny vikár menoval kolégium sudcov, obhajcu zväzku a bolo mu odporúčané, aby predsedal kolégiu sudcov (porov. CIC, kán. 1425, § 3; kán. 1426, § 2)
- Odteraz hlavným protagonistom procesu manželskej nulity sa stáva **súdny vikár**:
 1. Prijíma alebo zamieta žalobu (MJ, kán. 1667, § 1)
 2. Nariadi poslať žalobu odporcovi a obhajcovi zväzku a vyzve odporcu, aby sa k žalobe vyjadril v časovej lehote 15 dní (MJ, kán. 1667, § 1)
 3. Dekrétom určí formulu sporu (MJ, kán. 1676, §§ 3 a 5) a nariadi ju oznámiť stránkam a obhajcovi zväzku (tamtiež, § 2)
 4. Dekrétom určí, či sa kauza bude riešiť riadnym procesom alebo skráteným konaním (MJ, kán. 1676, §§ 3-4)
 5. Ak sa bude pokračovať riadnym procesom, dekrétom ustanoví kolégium 3 sudcov (MJ, kán. 1676, § 3)
 6. Môže z vlastnej iniciatívy pozvať odporcu, aby sa pripojil k žiadosti o nulitu a zapojil sa do procesu a tiež rozhodnúť, že proces sa bude konať skráteným konaním (MJ, čl. 15 procedurálnych zásad)
 7. Ak proces bude pokračovať skráteným konaním, dekrétom určí (namiesto súdneho kolégia) spravodajcu (inštruktora) a jeho pomocníka (asesora) a dekrétom povolá na zasadanie všetkých, ktorí sa majú na ňom zúčastniť (MJ, kán. 1685).

III./1 Dôkazová fáza riadneho i skráteného procesu

- Hodnotenie súdneho priznania stránky a výpovede stránky:
- Doteraz: „V kauzách, ktoré sa týkajú verejného dobra (to sú aj kauzy manželskej nulity) súdne priznanie a vyhlásenia stránok, ktoré nie sú priznaniami... **nemožno im priznať plnú dôkaznú silu**, ak nepristúpia iné prvky (alia elementa), ktoré by ich úplne potvrdili“ (CIC, kán. 1536, § 2)
- CIC, kán. 1679: „Ak nie sú plné dôkazy odinakiaľ, sudca na zhodnotenie výpovedí stránok podľa normy kán. 1536 má okrem iných indícií a adminikul podľa možnosti použiť svedkov o vieryhodnosti samých stránok“.
- Odteraz: „V kauzách manželskej nulity súdne priznanie a výpovede stránok podopreté svedkami dôveryhodnosti, **môžu mať silu plného dôkazu**, ak to sudca uzná berúc do úvahy všetky indície a adminikula, ak nie sú iné prvky, ktoré by to spochybnili“ (MJ, kán. 1678, § 1)

III./2 Dôkazová fáza riadneho i skráteného procesu

□ Hodnotenie svedeckej výpovede:

- Doteraz: „**Výpoveď jedného svedka nemôže mať úplnú dôveryhodnosť** (plenam fide), ak nejde o kvalifikovaného svedka, ktorý vypovedá o veciach vykonaných z úradu alebo ak sa na základe okolností a osôb neodporúča niečo iné“ (CIC, kán. 1573)
- Odteraz: „V tých istých kauzách manželskej nulity, aj **výpoveď jedného svedka môže byť plne dôveryhodná** (plenam fide), ak ide o kvalifikovaného svedka, ktorý vypovedá z pozície svojho úradu alebo okolností skutkov a osoby tomu nasvedčujú“ (MJ, kán. 1676,§ 2)
- Komentár: „testis unus, testis nullus“ má dve výnimky: (1) svedectvo kvalifikovaného svedka je určitým druhom prezumpcie postavenej na odbornosti a úradného výkonu služby; (2) svedectvo inej osoby, ktorej výpoveď je umocnená inými dôkaznými prvkami (Arroba, 1993, str. 385)

IV./1 Záverečná fáza riadneho procesu

❑ Oznámenie rozsudku stránkam:

- **Doteraz**: ak sa odporca na súd nedostaví a bol sudcom vyhlásený za neprítomného (porov. CIC, kán. 1592), nebolo mu potrebné posielat' už nijaké spisy, **okrem kópie rozsudku** (porov. CIC, kán. 1615)
- **Odteraz**: „Ak jedna stránka prehlásila, že odmieta prijať akúkoľvek informáciu týkajúcu sa procesu, má sa za to, že sa zriekla aj kópie rozsudku. V takom prípade sa jej oznámi z rozsudku **iba rozhodnutie**“ (MJ, čl. 13, procedurálnych zásad)
- „Ak sa odporca zverí do spravodlivosti tribunálu alebo nedá nijakú odpoveď, má sa za to, že neodporuje žiadosti o nulitu (MJ, čl. 11, § 2 procedurálnych zásad). Týmto sa explicitne nerieši to, či sa jej má poslať kópiu rozsudku alebo z rozsudku iba rozhodnutie!

IV./2 Záverečná fáza riadneho procesu nulity

❑ Vykonateľnosť rozsudku manželskej nulity

- **Doteraz:** boli pre vykonateľnosť rozsudku **nutné dve rozhodnutia** minimálne dvoch inštancií (porov. CIC, kán. 1682)
- **Odteraz: vykonateľným sa stáva rozsudok I. inštancie**, ak sa ani jedna stránka, ani obhajca zväzku neodvolá v časovej lehote 15 dní (15 dní je na odvolanie sa sudcovi „a quo“ a ďalších 30 dní na podanie novej žaloby sudcovi „ad quem“)
- Potom, ako sa rozsudok nulity stane vykonateľným, súdny vikár požiada príslušného ordinára o **zápis do matriky pokrstených i sobášených** (CIC, kán. 1685; MJ, kán. 1682, § 2) a pre stránky sa otvára **možnosť nového sobáša** (pozor na prípadné zákazy!)

V./1 Opravný prostriedok

❑ Odvolanie sa:

- **Doteraz sa priet'ahy v súdnom konaní zásadne neriešili:** V kauzách manželskej nulity súd II. inštancie mohol (1) potvrdiť dekrétom nulitu I. inštancie alebo (2) posunúť kauzu na riadny proces na II. inštancii (porov. CIC, kán. 1682, § 2). Ak bol rozsudok na I. stupni záporný, po podaní odvolania bolo možné pokračovať na II. stupni zásadne riadnym procesom s rozsudkom (nie dekrétom)
- **Odteraz:** „Ak bola dodržaná časová lehota na podanie odvolania a potom, ako súd vyššej inštancie obdržal súdne spisy, sa ustanoví súdne kolégium, určí obhajca zväzku a stránky sa vyzvú predložiť svoje poznámky v rámci (sudcom) stanovenej časovej lehoty; po jej uplynutí kolégiový tribunál, **ak sa odvolanie javí ako naťahovanie času, potvrdí dekrétom rozsudok prvej inštancie**“ (MJ, kán. 1680, § 2) (sic!)
- **Podporný argument:** MJ, kán. 1687 hovorí o odvolaní sa proti rozsudku biskupa a tu sa jasne uvádza, že ak sa odvolanie vyhodnotí na II. stupni ako „naťahovanie súdneho konania, **nech sa zamietne dekrétom**“, ale **ak sa odvolanie prijme, nech sa kauza posunie na riadny proces** (nie skrátенý).
- Na II. inštancii sa musí konať vždy riadny proces, nie skrátенý. A to v prípade, ak na I. inštancii bol riadny proces alebo skrátенý!

V./2 Opravný prostriedok

□ Nový návrh kauzy

- Nový návrh kauzy možno podať po dvoch zhodných rozsudkoch o stave osôb (porov. CIC, kán. 1644) na tribunál III. inštancie, kde je potrebné uviesť „**nové a závažné dôvody**“ v zánikovej časovej lehote 30 dní od oznámenia podania návrhu (porov. MJ, kán. 1681).
- **Predpoklad:** predpokladáme, že je možné podať „nový návrh kauzy“ aj na II. inštanciu, ak rozsudok nulity I. inštancie, sa stal vykonateľným!

VI./1 Skrátený proces

Obsah žalobného spisu:

- Všetko, čo určuje CIC, kán. 1504, ale aj:
- ✓ Žiadosť podávajú obidve stránky alebo jedna stránka a druhá s tým súhlasí (MJ, kán. 1681,1)
- ✓ Súbeh okolností i osôb v prospech nulity + dostatok bezprostredne dostupných svedectiev a dokumentov (MJ, kán. 1683,2)
- ✓ Jasne popísané fakty + bezprostredná dostupnosť k dôkazom a dokumentom (MJ, kán. 1684)

VI./2 Skrátený proces

- **Súdny vikár** vyhodnotí žalobu, rozhodne o skrátrenom konaní, určí formulu sporu, inštruktora i asesora, ako aj obhajcu zväzku a pripraví všetko pre jediné súdne pojednávanie, ktoré zvolá na konkrétny dátum osobami, ktoré sa na ňom zúčastnia.
- **Na pojednávaní by mal byť prítomný biskup** (je to skrátané konanie pred diecéznym biskupom ako sudcom)
- **Pojednávanie moderuje inštruktor** za pomoci asesora (prípadne iných súdnych úradníkov)
- **Rozsudok nulity vynesie diecézny biskup**; ak nedospeje k morálnej istote o nulite, posunie kauzu na riadny proces. Spôsob, akým diecézny biskup zverejní rozsudok, je ponechaný na jeho uváženej múdrosti (MJ, čl. 20, § 1 procedurálnych zásad). Musí však byť vydaný v písomnej forme a zdôvodnený a podpísaný biskupom a notárom (tamtiež, § 2)

VI./3 Skrátený proces

❑ Opravný prostriedok: odvolanie sa

- Proti rozsudku diecézneho biskupa sa odvolanie podáva metropolitovi alebo Rímskej Rote
- Proti rozsudku metropolitu sa odvolanie podáva na služobne najstaršieho sufragána alebo na Rímsku Rotu
- Ak sa odvolanie vyhodnotí ako „prieťahy v súdnom konaní“, odvolanie sa zamietne dekrétom; ak sa odvolanie prijme, **posunie sa na riadny proces** na II. stupni (MJ, kán. 1687, § 4).

VII. Dokladový proces

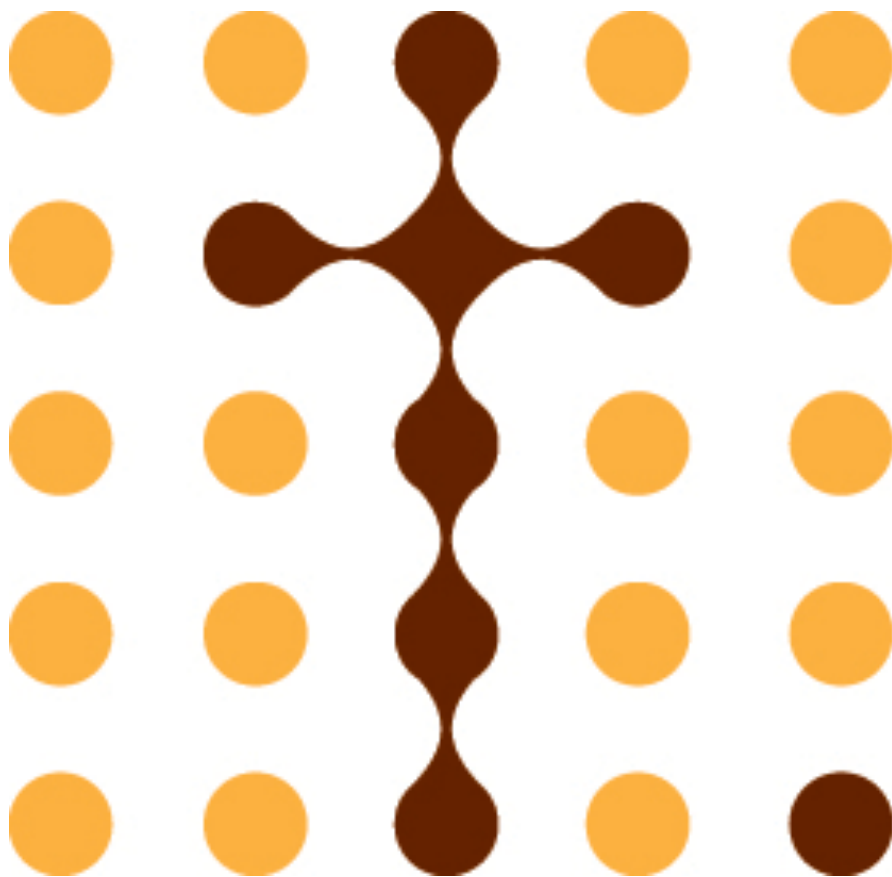
- **Dokladový proces manželskej nulity môže vykonávať:**
 - ✓ Diecézny biskup (**toto je nové/zmena:** porov. CIC, kán. 1686 s MJ, kán. 1688)
 - ✓ Súdny vikár (CIC, kán. 1686; MJ, kán. 1688)
 - ✓ Diecéznym biskupom alebo súdnym vikárom poverený sudca (doteraz poveroval iba súdny vikár, odteraz tiež diecézny biskup, hoci určite mohol poveriť aj doteraz, len to nebolo výslovne uvedené: porov. CIC, kán. 1686 s MJ, kán. 1688)

VIII. Pastoračné skúmanie (nové!) pre prípravu skráteného procesu

- ❑ Cieľom je: čo najkvalitnejšie pripraviť žalobný spis s bezprostrednou dostupnosťou dôkazov (MJ, čl. 2 procedurálnych noriem)
- ❑ Vademecum (MJ, čl. 3 procedurálnych zásad) pre farárov alebo iných pastoračných pracovníkov
- ❑ Kto to má robiť? (Farár, sobášiaci kňaz, iná pastoračne pripravená osoba schválená miestnym ordinárom) (MJ, čl. 3 procedurálnych zásad)

Diskusia

Ďakujem za pozornosť.

V Spišskej Kapitule 2.11.2015